

**Sfințirea clopotelor nou-înființatei Episcopii a
Maramureșului.
Sighet, 15 octombrie 1939**

Laurențiu BATIN*

Key-words: *Cernăuți, Diocese, Maramureș, Bells, Orthodox*

**1. Sfințirea clopotelor nou-înființatei Episcopii a Maramureșului. Sighet,
15 octombrie 1939**

Trebuințele sufletești religioase și cele de ordin național ale Românilor din Maramureș au cerut de multă vreme înființarea în această margine de țară a unei episcopii ortodoxe. Sfântul nostru Sinod s-a îngrijit în repetate rânduri de această chestiune și, după stăruințele repetate atât ale Î. P. Patriarh Miron, cât și ale fostului Episcop de Cluj, Nicolai Ivan, prin votul sinodal de la 23 februarie 1929, s-a hotărât înființarea unei asemenea eparhii cu reședința în Sighetul Marmăției. Din lipsă de mijloace materiale, îndeplinirea formelor legale definitive pentru activarea ei s-a amânat pentru o dată ulterioară („Foaia Oficială a Arhiepiscopiei și Mitropoliei Bucovinei” 1937: 181).

Istoricul Nicolae Iorga, care avea o deosebită venerație pentru toate monumentele sfinte ale trecutului, a îndemnat factorii în drept să porceadă la înființarea episcopiei, zicându-le că își vor asigura un plus de recunoștință din partea unui colț de țară sortit luptelor și sfâșierilor (Grigorie 1931: 438-439).

După două sute de ani de suferințe și nedreptăți, adevărul istoric și justiția morală a biruit. Înmulțindu-se numărul de parohii ortodoxe pe teritoriul Maramureșului, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în baza Canonului 34 Apostolic, a hotărât să se reînființeze Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului în anul 1937, ca sufragană a Mitropoliei Bucovinei, pe seama nevoilor duhovnicești și naționale ale românilor ortodocși din această parte a țării. Prin jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1874 din 14 iulie 1937, publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 167, din 23 iulie 1937, s-a reînființat vechea Episcopie a Maramureșului, în ziua de 1 iulie 1937, iar reședința ei a fost fixată la Sighet. Majestatea Sa Regele Carol al II-lea a sancționat acel jurnal prin Înaltul Decret Regal nr. 2971 din 21 august 1937, care s-a publicat în „Monitorul Oficial” nr. 194 din 24 august 1937 (Popa 1938: 371; vezi și „Foaia Oficială a Arhiepiscopiei și Mitropoliei Bucovinei” 1937: 189).

Această Episcopie a Maramureșului avea jurisdicție asupra mănăstirilor și parohiilor întregului popor ortodox român rânduit în protopopiatele Sighet, Baia

* Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord Baia Mare, România.

Mare, Cetatea de Piatră și Satu Mare, în baza principiului autonomiei conform căruia Biserica își reglementează, conduce și administrează independent, prin propriile organe problemele bisericești, dogmatice și de cult, fiind într-un raport legiferat față de Stat (Dură 1982: 451-470).

De la înființarea noii Episcopii Ortodoxe a Maramureșului a trecut mai bine de un an până la alegerea unui ierarh în scaunul vacant de episcop („Renașterea”, anul XVI, Cluj, 27 februarie 1938, nr. 9: 5). Acest lucru s-a întâmplat la data de 1 noiembrie 1938, când, odată cu alegerea noului episcop, s-a reluat șirul episcopilor Maramureșului, după o pauză de aproape 200 de ani.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe, cercetând această alegere în ședința sa de la 2 noiembrie 1938 și găsind că este făcută potrivit legilor țării, a aprobat-o, iar M.S. Carol al II-lea, prin Înaltul Decret Regal nr. 3913 din 10 noiembrie 1938, a confirmat-o, dând Preasfințitului Episcop dr. Vasile Stan tradiționala investitură în ziua de 16 decembrie 1938, de față fiind toți înalții demnitari și căpetenii ale țării, clerici, *ostași* și mireni¹.

Clopotnița în timpul construcției. În vârful construcției poate fi observat „struțul maramureșean”.

Înscăunarea s-a făcut în ziua de 29 decembrie 1938, în prezența înaltelor autorități (generalul Hanzu, rezident regal al ținutului Someș, prof. univ. dr. O. Ghibu, S. Bornemisa, primarul Clujului, colonel S. Coman, prefectul județului Satu-Mare,

¹ Vezi Arhiva Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmarului, dosarul „Maramureș – Alegerea episcopului Vasile Stan”, documentul nr. 4148 din 30 decembrie 1938, adresa mitropolitului Visarion.

N. Brătulescu, directorul Monumentelor istorice etc.) și a delegaților poporului din cuprinsul întregii episcopii. După Sfânta Liturghie, P. S. Episcop Nicolae Colan, Ministrul Cultelor și Artelor, a citit Decretul Regal privitor la alegerea, confirmarea și investirea noului Episcop.

P. S. Dr. Episcop Vasile Stan, așezat în Maramureș cu o misiune națională dintre cele mai importante, a început munca apostolică din cea dintâi zi și, în ciuda greutăților imense pe care le-a întâlnit la fiecare pas, a fixat jaloane durabile pentru viața nouă a eparhiei sale.

După organizarea centrului episcopal, a protopopiatelor și a parohiilor în spiritul tradițiilor ardelenene, urmate de o serie de noi lăcașuri de cult bisericesc, ridicate cu jertfa însemnată a credincioșilor, neobositul ierarh a pregătit o sărbătoare mai largă, prefața unei opere monumentale ce va împodobi prin crucile ei de aur profilate pe bolta cerului albastru orașul de reședință episcopală românească.

Au început pregătirile în vederea construirii clopotniței din lemn, în stil maramureșean, pe un fundament din piatră, frumos realizat, sub forma unui trunchi de piramidă. Într-o scrisoare pe care Episcopul Dr. Vasile Stan a trimis-o în data de 4 octombrie 1939 familiei sale de la Sibiu, acesta a menționat următoarele:

Clopotnița e gata, clopotele sunt așezate la locul lor și în 15 crt. va fi sfințirea. Aici vă trimit o fotografie din vremea când era aproape gata. În timpul din urmă, la instalarea clopotelor a mai urmat o mică modificare, a trebuit înălțată încă cu mai bine de 1 m. ca să nu se lovească clopotul cel mare cu capul de grinzi. Sunt deplin mulțumit cum au reușit clopotele, dau perfect acordul Do Diez major și sunt de o sonoritate plăcută, încât cine le aude trebuie să rămână mulțumit. Asemenea lume e încântată și de stilul clopotniței. Am mai îngrădit și parcul de la clopotniță până la reședința cu zid de piatră, în stilul reședinței, astfel că, acum reședința cu parcul și clopotnița formează un bloc².

La 28 septembrie 1939, episcopul Vasile Stan a trimis parohiilor ortodoxe de pe întreg cuprinsul eparhiei circulara cu nr. 2604, cu următorul conținut:

Cu multă bucurie încunoștințăm iubita noastră preoție că Episcopia Ortodoxă a Maramureșului nu va mai fi mută. Cu ajutorul dumnezeiesc și omenesc am putut turna clopotele viitoarei Catedrale Episcopale și le-am așezat într-o clopotniță provizorie, însă potrivită cu menirea lor. Astfel, de aici înainte, după o amuțire de peste 200 de ani, vom chema din nou la dreapta credință pe cei ce s-au îndepărtat de ea și s-au rătăcit. Pe data de 15 octombrie 1939, duminică după Cuvioasa Paraschiva, am hotărât deci să facem un mare praznic ortodox, fiind invitate *personalitățile militare, civile și bisericești*; dispunem ca preoțimea noastră să se prezinte în modul cel mai onorabil. Preoții cei din depărtare, după puțină, vor veni cu delegații parohiei, trebuind să fie prezenți la capela din reședința noastră cel mai târziu duminică 15 octombrie ora 9.00. Preoții din comunele apropiate: Valea Hotarului, Sarasău, Remeți, Virișmort, Rona, Valea Porcului, Cornești și Ferești vor veni cu credincioșii în procesie³.

² Scrisoare inedită, trimisă de P.S. Sa Episcop Dr. Vasile Stan familiei sale din Sibiu, la 4 octombrie 1939. Scrisoarea ne-a fost oferită de către doamna Corina Șerban din Cluj, nepoată bună a Preasfințitului Episcop Vasile Stan.

³ Arhiva parohiei Vișeu de Sus, dosar nr. 1939, Circulară către toate oficiile protopopești și parohiale din Maramureș.

Ca urmare a acestei circulare și a propagării evenimentului în rândul populației românești, în duminica din 15 octombrie 1939, orașul Sighet și județul Maramureș au trăit o zi de mare sărbătoare creștinească.

Clopotele Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului au sunat din nou cu ocazia sfințirii lor, după „o amuțire de 200 de ani”. Solemnitatea sfințirii acestor clopote a avut loc în cadrul unei impresionante manifestații românești și creștinești la care au participat *toți militarii din Garnizoana Sighet în frunte cu comandantul lor, colonelul Leonard Mociulschi*, și oficialitățile cele mai importante.

Invitația consiliului eparhial a fost transmisă tuturor corpurilor militare din garnizoană de către colonelul Mociulschi, prin adresa nr. 1596 din 11 octombrie 1939, care a avut următorul cuprins:

Cu onoare vă aducem la cunoștință că în ziua de Duminică, 15 octombrie a.c., va avea loc sfințirea clopotelor la Sfânta Episcopie Ortodoxă. Domnii ofițeri împreună cu stimatele familii, cât și subofițerii cu familiile lor sunt invitați a lua parte la sfințire, la Recepție și la Dineu. Participarea militarilor este obligatorie. *Te Deum*-ul se plătește⁴.

Această circulară a fost reluată în ziua următoare și de către comandantul Pieței Sighet, maiorul Beleca Gheorghe.

Slujba religioasă a fost săvârșită de P.S. Sa Vasile Stan al Maramureșului, de P.S. Sa Nicolae al Oradei și de P.S. Sa Eugeniu Laiu Suceveanul, vicarul mitropoliei Bucovinei („Biserica și Școala”, anul LXIII, Arad, 22 octombrie, 1939, nr. 43: 366), precum și de un sobor de peste 20 de preoți.

După săvârșirea slujbei a avut loc o procesiune religioasă de la capela episcopală până la clopotnița în care au fost instalate cele patru clopote. De o parte și de alta a drumului, din loc în loc, *străjuiau militarii Garnizoanei, vânătorii de munte și grăniceri, precum și premilitari*, acoperind întregul traseu. Aici, după ceremonia religioasă a sfințirii clopotelor ținută în prezența a peste 2.000 de credincioși veniți din întregul județu („Foaia Oficială a Mitropoliei Bucovinei”, anul LXXI, Cernăuți, 1 noiembrie 1939, nr. 11: 222), P.S. Sa Episcopul Vasile Stan a rostit o însuflețită cuvântare, din care reținem următoarele:

Cel dintâi cuvânt al nostru la acest praznic al credinței este o caldă rugăciune ce se înalță la tronul Împăratului Ceresc, Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Ție, Doamne, ne plecăm cu adâncă smerenie și-Ți mulțumim, pentru că Ți-a bineplăcut să fii slăvit iarăși în sunetul clopotelor dreptei credințe, aici, unde acest glas de chemare la Tine mai bine de 200 ani n-a mai răsunat în urechile noastre.

Bunătatea Ta, Doamne, s-a întors cu milostivire după lungi și grele încercări spre Biserica Ta, crescută în acest binecuvântat pământ, odată cu ființa neamului românesc și i-ai dat glas de aramă răsunătoare peste aceste plaiuri unde voievozii români, cu frica Ta în suflet și cu dreapta Ta credință în inimă au stăpânit odinioară și au povățuit ramura maramureșeană a neamului nostru, după îndreptările Legii românești.

Tu, Doamne, știi că cei rămași în moșia lor maramureșeană, hărăziți și loviți întregi de dușmanii neamului și credinței noastre, drept măritoare, înainte cu vreo 200

⁴ Arhivele Militare Române, dosar nr. 147/1939, adresa nr. 1596 din 11 octombrie 1939, Invitație la sfințirea clopotelor, f. 128.

de ani prin urgia unei stăpâniri asupritoare, au fost despuiți de floarea cea mai dragă a sufletului lor românesc și, constrânși prin forță, nu convinși prin scripturi, au fost siliți să îmbrace o haină a credinței nepotrivită pentru sufletul românesc și nepotrivită rămasă până astăzi.

Dar Tu, Doamne, ai întors crezul vremii și ai făcut ca Lumina Legii tale să se aprindă și să strălucească iarăși, unde se părea strânsă pe vecie, și glas de clopote drept măritoare să cheme din nou la dreapta credință mântuitoare pe toți cei care s-au îndepărtat de la ea.

Glasul de chemare al acestor clopote va fi înainte de toate glasul nemărginitei iubiri creștinești ce fără încetare va striga în urechile celor ce-l vor să asculte îndemnul la mântuire prin Domnul nostru Iisus Hristos.

Glasul lor va vesti pacea și buna învoire dintre oameni, libertate pe pământul nostru din cer deodată cu întruparea vocii lui Dumnezeu. Va vesti pacea fericitoare a lumii care nu s-a întrupat încă deplin în sufletul oamenilor și popoarelor, dar pentru a cărei domnie în lume biserica creștină înalță neconținută rugăciuni. Glasul acestor clopote, aci la apa Tisei, pentru fiii neamului românesc, va fi un puternic glas de chemare la desăvârșita unitate sufletească prin dreapta credință.

Vor mai spune aceste clopote celor ce vor căuta să le priceapă taina, că gândul și simțirea noastră românească n-au ce căuta peste hotare, ca să cerșească împăcare și alinare și milostivire cerească și fericire pământească.

Cu glasul lor metalic vor spune pe întinsul pământului până în înaltul cerului că aceste fericitoare bunuri sufletești vor fi dobândite cu mai mare ușurință, cu siguranță și cu îndestulare între granițele scumpei noastre patrii.

Pentru că nu-mi pot închipui că ar putea să existe român normal cu firea care să nu simtă ca o binecuvântare de la Dumnezeu că poate trăi cu frații săi de-un sânge, laolaltă, în tihna păcii și în zăgazul clipelor de fericire sub înțeleapta oblăduire a slăvitului nostru Rege, sub binecuvântarea venerabilului Patriarh al țării și sub treaza pază a bravei noastre Armate.

Aici, între granițele noastre etnice, pulsează vigoarea sufletului românesc ce ne înfrățește pe toți cu glia strămoșească și cu legea strămoșească, floarea ei dumnezeiască înveșnicindu-ne ființa.

În sfârșit, glasul acestor clopote astăzi mai este și glasul recunoștinței către Mitiță Constantinescu care prin creștineasca sa dărnicie le-a înlesnit zămislirea („Foaia Oficială a Mitropoliei Bucovinei”, anul LXXI, Cernăuți, 1 noiembrie 1939, nr. 11: 222-223).

Cei trei ierarhi au rostit cuvântul lor de învățătură din clopotniță

Cele patru clopote au fost închinate, simbolic, astfel:

- întâiul clopot (Do diez, 1.800 kg, diametru 152 cm) a fost închinat *Majestății Sale Regele Carol al II-lea*. Pe el a fost inscripționat următorul text : „Întărește, Dumnezeule, pe Prea înălțatul nostru Rege Carol II și sfânta credință a drept credincioșilor creștini în vecii vecilor!”. Mai jos există o continuare a inscripției: „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați!”;

- al doilea clopot (Fa, 900 kg, diametru 121 cm) a fost închinat donatorului său, guvernatorului *Mitiță Constantinescu*, și a avut inscripționat următorul text: „Bine primită să fie, Doamne, înaintea Ta, ca o tămâie bine mirositoare, jertfa Băncii Naționale a României și a milostivului ei guvernator Mitiță Constantinescu pentru clopotele Catedralei Ortodoxe din Sighet!”;

- al treilea clopot (Sol diez, 530 kg, diametru 102 cm) a fost închinat *Mitropolitului Visarion* și inscripționat cu următorul text: „Adu-Ți aminte, Doamne, de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Visarion al Bucovinei, smeritul jertfitor pentru reînființarea Episcopiei ortodoxe a Maramureșului!”. Mai jos a mai fost scris: „Vesti-voiu adevărul Tău, Dumnezeule, din neam în neam!”;

Inscripția de pe clopotul închinat Mitropolitului Visarion

• al patrulea clopot (Do diez, 230 kg, diametru 76 cm) a fost închinat *Episcopului Vasile Stan al Maramureșului* și inscripționat cu următorul text: „Turnatu-s-au clopotele catedralei episcopale din Sighet, în al nouălea an de domnie al Majestății Sale Regele Carol II al României și în anul I de păstorire a P.S. Sale Vasile Stan, primul episcop al reînființatei Episcopii Ortodoxe a Maramureșului, anul Mântuirii 1939!”. Mai jos apare și următoarea inscripție: „Doamne, mântuiește pe cei bine credincioși!” (*Ibidem*: 222).

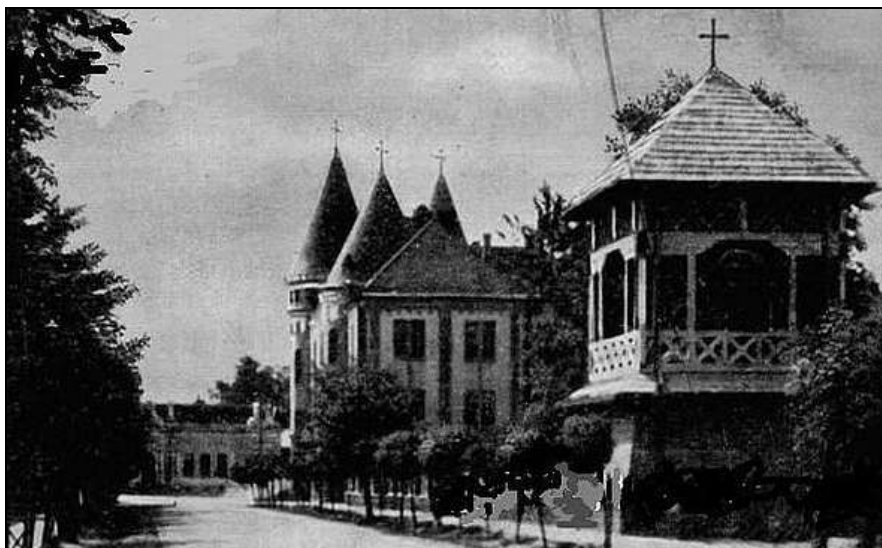
Cele patru clopote ale Episcopiei Maramureșului înainte de a fi instalate

La această înălțătoare manifestare de ortodoxie și românism au fost prezenți, alături de ierarhi și prea cucernici părinți, și autorități militare și civile, după cum urmează: P.C.S. Dr. Oreste Tarangul, consilier eparhial la Cernăuți, P.C. Părinți Alexiu Latiș și Ioan Rușdea, consilieri ai Eparhiei Maramureșului, dl Gheorghe Arghiropol, directorul Cancelariei Mitropolitane din Cernăuți, P.C. Protopop Borza, cu soția, P.C.S. Arhimandritul Sturza, *generalul Georgescu Pion, colonelul Leonard Mociulschi, locotenent-colonel Gustav C.G.N. Cluj, colonel Busnea, inspector A. Popa, comandantul „Străjii Țării Clujului”, maiorul Alexandru Varo, comandantul Legiunii de Jandarmi Sighet* (în numele comandantului Sidorovici Teofil, Alexandru Lucescu, fost prefect al Maramureșului, ajuns consilier la Înalta Curte de Casație București), Lidia Busnea, președinta Societății „Altarul” din Satu Mare, directorul Văcărescu de la Banca Națională din Satu Mare, viceprimarul Sighetul dl Bathori, precum și o mulțime de preoți, intelectuali și credincioși din Sighet și împrejurimi (*Ibidem: 223*).

Procesiunea care s-a îndreptat spre capela episcopală avându-i în frunte pe P.S. Sa Vasile Stan, P.S. Sa Nicolae și P.S. Sa Eugeniu Laiu Suceveanul. În fundal, în partea stângă se află colonelul Mociulschi.

Sunetul acestor clopote reproducea întocmai melodia troparului „Mântuiește, Doamne, poporul tău și binecuvântează moștenirea ta”.

Palatul episcopal și clopotnița. Imagine dinspre gară, 1939.

După încheierea solemnității sfințirii clopotelor, preasfinții ierarhi, urmând procesiunea de icoane și prapori, s-au îndreptat către reședința episcopală, petrecuți pe tot parcursul de alaiul credincioșilor.

Clopotele din Maramureș, care s-au sfințit pentru Catedrala Episcopală, în acea zi de mare manifestare românească, au chemat pe toți maramureșenii la singurul altar al neamului românesc din toate timpurile, acela care prin harul cerurilor i-a păzit legea și viața într-o unitate biruitoare.

După terminarea slujbei de sfințire a clopotelor, înalții prelați au fost conduși în cântece patriotice și religioase de către militari și procesiunea credincioșilor veniți din întreg județul, până la reședința episcopală.

La ora 14.00 a avut loc la Cercul Militar din Sighet un banchet (agapă creștinească) la care au participat peste 200 de invitați. În timpul agapei, au tostat P.S. Episcop Nicolae al Oradiei pentru M.S. Regele Carol al II-lea, exprimând bucuria de a ști România condusă de

Un rege tânăr, un Rege viteaz. Să-i închinăm toată credința noastră, tot devotamentul și toată hotărârea noastră până la jertfa supremă, promițându-i că vom face totul pentru înălțarea Patriei („Foaia Oficială a Mitropoliei Bucovinei”, anul LXXI, Cernăuți, 1 noiembrie 1939, nr. 11: 224).

P.S. Episcop Eugen Suceveanul, în numele Mitropoliei Bucovinei și-a exprimat admirația față de această înălțătoare manifestare ortodoxă și românească desfășurată în nordul îndepărtat al României. De asemenea, a relevat meritele deosebite pe care P.S. Episcop Vasile Stan le-avut pentru ridicarea vieții ortodoxe și române în Maramureș. Din partea Armatei au vorbit generalul Georgescu Pion, și colonelul Leonard Mociulski, comandantul Garnizoanei Sighet. Au mai luat

cuvântul prim-pretorul Borodi, în numele Prefecturii Județului Maramureș, și Alexandru Lucescu care a relevat însemnătatea actului bisericesc ce a prilejuit această solemnitate.

După masă s-au organizat mai multe reprezentații cinematografice populare, cu filme de propagandă națională în sala cea mare a Primăriei, reprezentații la care au luat parte peste 5.000 de persoane („Renașterea”, anul XVII, Cluj, 29 octombrie 1939, nr. 44: 2-3)⁵.

După Dictatul de la Viena, și mai ales după ce armata maghiară a ocupat Sighetul (cf. Fătu, Mușat 1985), generalul Iosif Rady, comandantul armatei maghiare, devenit și comandantul garnizoanei, a intrat cu trupele în Palatul Episcopal, transformându-l în cazarmă. Apoi, cu mitralierele și cu tunurile a doborât crucile de pe turlle, *clopotele le-au demontat și împărțit bisericilor catolice*, afirmând printre altele că „Biserica Ortodoxă va fi desființată și ortodoxia nu va mai exista în Maramureș, că nu avem credincioși”.

Cele patru clopote instalate lângă Palatul episcopal din Sighet au fost împărțite maghiarilor de peste Tisa⁶. Clopotul gigantic, donat de regele Carol al II-lea pentru viitoarea Catedrală Episcopală, a fost dat parohiei rutene greco-catolice din Rona de Sus, unde se află și azi⁷, iar clopotul închinat Mitropolitului Visarion Puiu a fost donat Bisericii din Remeți, județul Maramureș.

În cercetările noastre am descoperit cele două clopote menționate mai sus în cele două localități de pe teritoriul județului Maramureș. Apoi, ne-am deplasat în localitatea Bocicioiu Mare, din dreapta Tisei, Ucraina, unde am luat legătura cu parohii celor patru biserici existente în această localitate și am vizitat clopotnițele tuturor în speranța regăsirii clopotelor Episcopiei. Din afirmațiile părintelui Nicolai Kopeci, paroh al bisericii greco-catolice din localitatea Velykyi Bychkiv (Bocicioiu Mare), Ucraina, a rezultat faptul că clopotele românești au fost donate acestei biserici în 1940. După 21 de ani, mai exact în 1961, biserica greco-catolică a fost transformată în școală, iar clopotele ei au fost distruse pentru că aveau inscripții românești⁸. Ne exprimăm speranța ca într-o bună zi glasul celor patru clopote sau al celor care mai pot fi găsite în zilele noastre să fie auzit în toate satele Maramureșului istoric, inclusiv în cele din dreapta Tisei. Ar fi, într-adevăr, un moment de adevărată manifestare românească reînviată pe chipurile bunicilor care își plimbă în zilele noastre nepoții de mână, vorbindu-le despre locuri și fapte numai de ei știute.

⁵ A se vedea și „Renașterea”, anul XVII, Cluj, 15 octombrie 1939, nr. 42: 1.

⁶ Un clopot a fost dat de unguri bisericii rutene greco-catolice din Bocicioiu Mare, dincolo de granița Tisei. Al treilea clopot a fost dat parohiei rutene greco-catolice din Remeți, Maramureș.

⁷ Arhiva Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului, documentul nr. 251/1941, Raportul Arhimandritului Gherasim Agapie, scris în data de 17 ianuarie 1941 în palatul episcopal din Sighet. A se vedea și Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar 118/ 1941, f. 67, Raport despre suferințele Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului în urma arbitrajului de la Viena. Acest raport se găsește și la M.A.E., fond Transilvania, vol. 198/1940-1944, f. 327-365.

⁸ Părintele Nicolai ne-a prezentat o bucată dintr-un clopot spart, pe care o mai păstrează în actuala biserică.

Bibliografie

A. Volume și publicații

- Coman 2000: Gheorghe Coman, *Pe urmele eroilor de la Moisei*, Cluj-Napoca, Limes.
- Dură 1982: Nicolae V. Dură, *Biserica creștină în primele patru secole. Organizarea și bazele ei canonice*, „Ortodoxia”, XXXIV, nr. 3.
- Fătu, Mușat 1985: Mihai Fătu, Mircea Mușat, *Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României (septembrie 1940-octombrie 1944)*, București, Editura Politică.
- Lehre 1991: Milton G. Lehre, *Ardealul pământ românesc. Problema Ardealului văzută de un american*, București, Vatra Românească.
- Manea, Teodorescu 1994: Mihai Manea, Bogdan Teodorescu, *Istoria Românilor. Manual pentru clasa a XII-a*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Marcu 1931: Grigorie Marcu, *În jurul înființării Episcopiei a Maramureșului*, „Revista Teologică”, anul XXI, noiembrie-decembrie 1931, nr. 11-12.
- Popa 1938: Aurel Popa, *Mișcarea literară*, „Revista Teologică”, anul XXVIII, iulie-august. „Biserica și Școala”, anul LXIII, Arad, 22 octombrie, 1939, nr. 43. „Foaia Oficială a Arhiepiscopiei și Mitropoliei Bucovinei”, anul LXXI, Cernăuți, 1 noiembrie 1939, nr. 11; anul LXIX, Cernăuți, 2 august 1937, nr. 12. „Renașterea”, anul XVI, Cluj, 27 februarie 1938, nr. 9; anul XVII, Cluj, 15 octombrie 1939, nr. 42; anul XVII, Cluj, 29 octombrie 1939, nr. 44.

B. Documente de arhivă

- Arhiva Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmarului, dosarul „Maramureș – Alegerea episcopului Vasile Stan”, documentul nr. 4148/30 decembrie 1938, Adresa mitropolitului Visarion.
- Arhiva Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului, documentul nr. 251/1941, Raportul arhimandritului Gherasim Agapie, scris în data de 17 ianuarie 1941 în palatul episcopal din Sighet.
- Arhiva Parohiei Vișeu de Sus, dosar nr. 1939, Circulară către toate oficiile protopopești și parohiale din Maramureș.
- Arhivele Militare Române, dosar nr. 147/1939, Adresa nr. 1596 din 11 octombrie 1939, Invitație la sfințirea clopotelor.
- Arhivele Militare Române, dosar nr. 118/1941, fond Președinția Consiliului de Miniștri, Raport despre suferințele Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului în urma arbitrajului de la Viena.
- Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Transilvania, vol. 198/1940-1944.

C. Documente inedite furnizate de doamnele Corina Șerban și Carmen-Monica Borda, nepoatele Preasfințitului Episcop Dr. Vasile Stan

- Scrisoare trimisă de P.S. Sa Episcop Dr. Vasile Stan familiei sale din Sibiu, la 4 octombrie 1939.

The Sanctification of the Bells of the Newly-Founded Diocese of Maramureș, Sighet, 15th October 1939

The religious spiritual and national needs of the Romanians in Maramureș have claimed for a long time the foundation of an Orthodox Diocese in this part of the country.

The old Diocese of Maramureș was reestablished on 1st July 1937, subordinated to the Metropolitan Church of Bukovina and its residency was established in Sighetu Marmației. Since the foundation of the new Orthodox Diocese of Maramureș, it passed over a year until a new hierarch was chosen for the vacant position of bishop. This happened on the 1st of November 1938, when, once the new bishop had been appointed, i.e. His Holiness dr. Vasile Stan, the sequence of the bishops of Maramureș had resumed, after an interruption of almost 200 years. On the 15th of October 1939, on a Sunday after the Pious Paraschiva Holiday, it was decided that a big Orthodox feast should be organized for the sanctification of the four bells of the newly-founded diocese, where military, civil and clerical representatives were invited. The religious service was performed by His Holiness Vasile Stan of Maramureș, His Holiness Nicolae of Oradea and His Holiness Eugeniu Laiu Suceveanul, the vicar of the Metropolitan Church of Bukovina together with a synod of 20 priests.